

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРОГРАМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

*Н.М.Сіренко, кандидат економічних наук, доцент, докторант
Миколаївський державний аграрний університет*

У статті науково обґрунтовано концептуальні підходи до формування державної програми реалізації інноваційної моделі розвитку вітчизняного аграрного сектора. Пропонується комплексно реалізувати програму в шести напрямках: науковому, інтелектуальному, економічному, інституційному, консультативному та зниження ризиків в аграрній сфері.

Постановка проблеми. В аграрному секторі України склалася ситуація, коли наукові розробки не повністю відповідають потребам сільського господарства, що певною мірою є відображенням незбалансованості інноваційної системи, відсутності узгодженості між реальними потребами галузі та діями наукових установ. Низький рівень інноваційної активності сільськогосподарських товаровиробників є також і результатом їх низької прибутковості в поєднанні із недосконалістю фінансової системи. Тобто існує комплекс проблем, вирішення яких, перш за все, полягає в активізації ролі держави через розробку механізмів регулювання інноваційної діяльності аграрного сектора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язання складних стратегічних завдань у вітчизняному аграрному секторі, на думку дослідників УААН, можливо лише у разі переведення галузі на інноваційну основу із забезпеченням комплексної взаємодії освіти, науки і підприємництва. Узагальнюючи досвід напрацювань в даному питанні, С.А.Володін одним із завдань реалізації стратегічних напрямів інноваційного розвитку АПК визначив формування «... інноваційної політики в наукоємній сфері АПК для забезпечення безперервної інноваційної діяльності» [1]. Співзвучним в пропозиціях щодо розвитку високотехнологічних аграрних виробництв є і О.І.Дацій,

який пропонує «...розробити основні принципи держаної інноваційної політики. Створити нормативно-правову економічну, організаційну і фінансову базу цивільно-правового обороту результатів науково-технічної діяльності» [2]. Тобто, комплексне законодавче врегулювання інноваційних взаємовідносин в аграрному секторі України є передумовою його подальшого високотехнологічного розвитку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є наукове обґрунтування концептуальних підходів до формування державної програми реалізації інноваційної моделі розвитку вітчизняного аграрного сектора.

Основний матеріал дослідження. Держаною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2007 р. за №1158, задекларовано інноваційну модель розвитку вітчизняного аграрного сектора. Система заходів сталого розвитку України має базуватися на стратегічному пріоритеті розвитку агропромислового комплексу через реалізацію системи інновацій [3]:

- ідеологічні інновації, як орієнтир сталого розвитку країни, ґрунтуються на пріоритетності розвитку агропромислового комплексу;
- екологічні інновації повинні забезпечувати збереження природних ресурсів країни, біологічного і ландшафтного різноманіття, сталого природокористування, покращення життя населення через підвищення якості складової природного середовища;
- технологічні інновації є невід'ємною частиною екологічних і, крім вищезазначеного, повинні підвищувати продуктивність праці, збільшувати економічні показники діяльності в агропромисловому комплексі;
- соціальні інновації орієнтовані в першу чергу на вирішення проблеми неprestижності проживання на селі, підвищення рівня життя сільського населення за рахунок

економічних, соціальних, інфраструктурних складових аграрної політики.

Масове освоєння інновацій в аграрному секторі повинно стати заключним етапом всебічно підготовленого і дієвого інноваційного процесу. Початковим же етапом є створення Державної програми реалізації інноваційної моделі розвитку аграрного сектора України (далі Програма) як спільного проєкту державних і регіональних фінансових, науково-освітніх, виробничих та інших суб'єктів інноваційного процесу. Метою створення Програми повинно стати підвищення рівня внутрішньої і зовнішньої конкурентоспроможності аграрного сектора України, раціональне використання, збереження і відродження природних ресурсів та підвищення рівня життя в сільській місцевості.

На основі програмно-цільового підходу пропонується програмні заходи скоординовано здійснювати в таких напрямках:

I. Науковий.

1.1. Розроблення Державних програм інноваційного розвитку кожної аграрної галузі та Регіональних програм реалізації інноваційної моделі розвитку аграрного сектора України відповідно до завдань, визначених Програмою.

1.2. Розроблення науково-обґрунтованої структури інноваційного аграрного виробництва, виходячи із потреб споживачів та стратегічних завдань держави.

1.3. Орієнтація на нарощування результатів досліджень у племінній і селекційній справі відповідно до державних потреб і регіональних особливостей.

1.4. Ініціювання створення регіональних інноваційних формувань, орієнтованих на підвищення якісного рівня співпраці науки і виробництва як виконавця та замовника.

1.5. Підвищення рівня результативності наукових досліджень через систему соціальних і економічних мотиваторів. Регулярний аудит відповідності досліджень державним завданням та строків їх виконання.

1.6. Координація та взаємопроникність академічної і вузівської науки, їх внутрішня узгодженість та відповідність державним завданням.

II. Інтелектуальний. Інтелектуальна складова Програми повинна забезпечувати реалізацію механізмів в двох напрямках: 1) науковий інтелектуальний потенціал; 2) інтелектуальний потенціал виробничої сфери. В цьому аспекті пріоритетним є:

2.1. Відродження та збереження традицій, культурно-ідеологічної складової аграрної науки.

2.2. Розроблення системи мотиваційних заходів для науковців з метою спонукання їх до проривних досліджень та недопущення імміграції талановитої молоді.

2.3. Галузеве збалансування підготовки наукових кадрів.

2.4. Розроблення програми по підготовці фахівців з інноваційного менеджменту в аграрному секторі.

2.5. Введення в програми підготовки фахівців для аграрного сектора спеціальних курсів з інноваційної діяльності з метою розвитку творчого мислення в спеціалістів на місцях.

2.6. Співпраця з консультаційними службами по підготовці консультантів з реалізації інноваційної моделі розвитку в аграрному секторі.

III. Економічний.

3.1. Науково обґрунтоване збалансування витрат бюджету на науку, освіту, інноваційну діяльність, виробництво.

3.2. Перегляд та галузеве збалансування витрат бюджету на науку.

3.3. Розроблення заходів щодо стимулювання збільшення частки витрат на інновації з боку інвесторів і товаровиробників.

3.4. Зміна цільової спрямованості податкової системи в площину стимулювання суб'єктів господарювання до інноваційної активності.

3.5. Розроблення прозорої системи пільг і дотацій активним учасникам інноваційного процесу на основі експертизи інноваційних проектів щодо їх відповідності Програмі.

3.6. Зміна принципів та порядку надання кредитів на реалізацію інноваційних проектів, їх переорієнтація на забезпечення виконання державних завдань та широкого залучення суб'єктів господарювання до інноваційного процесу.

3.7. Розвиток кредитування на основі сільськогосподарської кооперації.

3.8. Розроблення механізмів мобілізації коштів до Інноваційних фондів та їх використання відповідно до пріоритетів держави.

IV. Інституційний.

4.1. Всебічна законодавчо-нормативна підтримка Програми, прийняття пакету законодавчих документів, що гарантують реалізацію Програми.

4.2. Створення на базі державної і регіональних дорадчих служб консультаційних відділень, відповідальних за реалізацію положень Програми.

4.3. Створення регіональних інноваційних фондів з метою акумуляції коштів на освоєння інновацій.

4.4. Створення інтегрованих інноваційних структур для досягнення найвищого ефекту від інноваційного процесу.

4.5. Розвиток інноваційного підприємництва.

V. Консультаційний.

5.1. Створення при дорадних службах консультаційних відділів із питань реалізації інноваційної моделі розвитку аграрного сектора.

5.2. Створення регіональних учбово-виставкових центрів, що забезпечить підвищення рівня обізнаності керівників сільськогосподарських підприємств, надання їм консультаційної допомоги, пропагування інноваційної діяльності.

5.3. Моніторинг і публікація матеріалів вітчизняного і закордонного досвіду інноваційних моделей господарювання в аграрному секторі; видів інновацій, можливостей придбання останніх і їх регіонального пристосування.

5.4. Створення системи інформаційного забезпечення інноваційного розвитку аграрної сфери, в тому числі гаранту-

вати доступ суб'єктів інноваційного процесу до предметних інформаційних ресурсів.

5.5. Інтеграція з науково-освітніми, виробничо-комерційними суб'єктами інноваційного процесу.

5.6. Розроблення системи ступінчастої перепідготовки спеціалістів аграрної сфери з метою підвищення рівня їх обізнаності у новітніх технологіях та можливостях їх використання в аграрному секторі України.

5.7. Підготовка спільно із аграрними вищими навчальними закладами спеціалістів-консультантів з реалізації інноваційної моделі розвитку в аграрному секторі.

VI. Зниження ризиків в аграрній сфері.

6.1. Розвиток системи страхування в аграрному секторі, її наукова обґрунтованість та доступність товаровиробникам.

6.2. Створення мотиваційної системи із залучення страхових організацій до страхування суб'єктів аграрного виробництва.

6.3. Підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектора України з метою диференціації ризиків.

Структурно та логічно Програма повинна відповідати Закону України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. за № 40-IV, Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 р. за № 433-IV, Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 13.12.1991 р. за № 1977-XII, Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11.07.2001 р. за № 2623-III, Державній цільовій економічній програмі «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009-2013 роки, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 14.05.2008 р. за № 447, Концепції науково-технологічного та інноваційного розвитку України, затвердженій постановою Верховної Ради України від 13.07.1999 р. за № 916-XIV.

Висновки. Розробка запропонованої Програми сприятиме реалізації задекларованих принципів розвитку сільської місцевості на інноваційних засадах; наблизить та поєднає в

цілях і завданнях освіти, науку і виробництво, забезпечивши, таким чином, синергетичний ефект від їх тісної взаємодії; сприятиме відновленню та гармонізації екосередовища; створить засади для переходу аграрного сектора України зі шляху наздоганяючого розвитку на шлях випереджального; забезпечить підвищення рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, товаровиробників, галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Володін С.А. Теоретико-методологічні та організаційні засади інноваційного провайдингу на наукоємному аграрному ринку / С.А.Володін. – К.: ЗАТ «Нічлава», 2007. – 384 с.
2. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України: [монографія] / О.І.Дацій. – К.:ННЦ ІАЕ, 2004. – 428 с.
3. Сіренко Н.М. Інноваційне забезпечення аграрного сектора як запорука сталого розвитку України / Н.М.Сіренко. // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв, 2007.- Вип. №4 (43). – С. 46-52.